

Motion till riksdagen 2020/21:452

av **Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2020/21:6 Ändrade bestämmelser om fotografier och fingeravtryck i SIS II-regelverket

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2020/21:6.

2 Inledning

Vänsterpartiet vill att Sverige och Europa ska ha en mänsklig, värdig och välkomnande flyktingpolitik. Alla ska ha möjlighet att söka skydd undan förföljelse och förtryck. Alla ska kunna få sina asylskäl prövade på ett rättssäkert sätt. För att det ska bli verklighet måste EU släppa in dem som söker skydd så att de kan få sina asylskäl prövade. Så ser det inte ut i dag. I stället byggs murarna runt EU ständigt högre och nästan alla legala möjligheter att ta sig till EU har täppts till. De som ändå lyckas ta sig till Europa har få möjligheter att påverka var de ska få leva sina liv. Sverige och övriga EU-länder kränker i dag systematiskt asylsökandes och flyktingars mänskliga rättigheter. För att ändra på det vill vi riva murarna runt EU. Vi vill att fler länder ska ta sitt ansvar för mottagandet av människor på flykt och att de asylsökande ska få större inflytande över var de söker asyl. Dessutom krävs en rad ändringar i utlänningslagen för att säkerställa att skyddsbehövande och migranter får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda och att de ges en rättvis och rättssäker prövning av skyddsskäl eller andra skäl för uppehållstillstånd. Sedan hösten 2015 har riksdagen röstat igenom ett antal omfattande lagändringar på migrationsområdet. De flesta, och mest ingripande, har lagts fram utan att ha utretts och efter väldigt kort och undermålig beredning inom Regeringskansliet.

EU:s flyktingpolitik påverkar och styr i stor utsträckning den svenska flyktingpolitiken. Det beror dels på att EU-lagstiftning i vissa fall är tvingande, dels på att den fria rörligheten inom unionen har drivit fram ett starkare fokus på unionens yttre gränser och bevakningen av dem. Detta är en utveckling som Vänsterpartiet är mycket kritiskt mot. Vänsterpartiet har varit kritiskt mot harmoniseringen av EU:s flyktingpolitik sedan den

inleddes i och med antagandet av Amsterdamfördraget. I dag kan vi tydligt se resultatet av harmoniseringen. EU har byggt murarna runt ”Fästning Europa” allt högre i stället för att genom mellanstatligt samarbete ta ansvar för de flyktingar som söker skydd undan förföljelse. Sverige har medverkat till att sätta Genèvekonventionen ur spel, t.ex. genom transportörsansvaret och genom att acceptera att asylansökningar från EU-medborgare ska anses uppenbart ogrundade. Systemet med minimiregler har inneburit en harmonisering nedåt i riktning mot den sämsta tillåtna nivån på rättssäkerhet och behandling. Dublinförordningen gör att de EU-länder som flyktingar först kommer till tvingas ta ett mycket stort ansvar för människor på flykt. Många flyktingar har fastnat i Grekland och Italien. Omfördelningen av asylsökande från dessa länder har inte fungerat. Kommissionens nya förslag på migrationspakt kommer inte att lösa dessa utmaningar utan ytterligare förstärka ”Fästning Europa”. Läs mer om vår flyktingpolitik i motionen En mänsklig och rättssäker flyktingpolitik (mot. 2018/19:297).

3 Schengenkonventionen och Schengens informationssystem

Schengenkonventionen innehåller regler för EU-ländernas gemensamma gränskontroll-samarbete. Vänsterpartiet röstade emot Sveriges anslutning till Schengenkonventionen när frågan avgjordes av riksdagen våren 1998 (mot. 1997/98:Ju14). De tyngsta invändningarna vi hade då var att Schengensamarbetet hotade den personliga integriteten och också riskerade att inskränka flyktingars möjligheter att söka asyl och att det viktiga samarbetet mot gränsöverskridande brottslighet borde ha organiserats i former som inte hotade den enskildes rättssäkerhet och asylrätten. Dessvärre fick Vänsterpartiet rätt i sina farhågor. Trots de försäkringar om motsatsen som regeringen då lämnade har Sverige steg för steg genomfört förändringar av migrationslagstiftningen och transportörsansvaret som inneburit stora försämringar när det gäller flyktingars rättigheter och rätten att söka asyl.

Schengens informationssystem (SIS) är ett gemensamt datasystem för medlemsstaterna i Schengenområdet. Syftet är att ha ett gemensamt informationssystem för gränskontroll, dels för att hindra utvisade eller avvisade tredjelandsmedborgare från att komma in i Schengenområdet, dels för att koordinera spanandet efter vissa föremål eller personer i syfte att bekämpa brott. SIS II är en ny teknisk version av SIS som utvecklades under Europeiska kommissionens ansvar och togs i bruk 2013.

SIS har under den tid det varit verksamt snabbt vuxit till ett gigantiskt personregister. I dag har Schengenländerna flera operativa system med uppgifter om tredjelandsmedborgare. I databaserna lagras information, bl.a. biometriska data, om miljontals individer från tredjeländer. Minst 500 000 människor med inreseförbud i Schengen finns listade i systemet. Antalet växer hela tiden. Rättslösheten för de miljoner människor som registrerats i SIS är nästan total. Många av dessa vet inte att de är registrerade och vet inte av vem eller varför. Vänsterpartiet har redan sedan tillkomsten av informationssystemet ifrågasatt att SIS inte bara handlar om personer som begått eller är misstänkta för brott. SIS används för en omfattande registrering av s.k. förebyggande natur, dvs. registrering av personer som inte är brottsmisstänkta. En stor del av de miljontals personer som i dag finns registrerade i SIS är personer från länder utanför Schengenområdet som av olika skäl fått avslag på sina asylansökningar. Betydelsen av en sådan registrering är att personen i fråga kan avvisas direkt vid Schengens yttre gräns. Antalet sådana avvisningar

har också ökat markant. Möjligheten för en avvisad asylsökande att få rättelse måste dessutom anses som minimal då hen efter avvisning inte har tillgång till rättsapparaten som har till uppgift att rätta eventuella felaktigheter. Detta innebär att personer med helt legitima asylskäl nekas prövning i enlighet med Genèvekonventionen, vilket är en mycket otillfredsställande effekt av registreringen. En asylansökan ska alltid prövas i enlighet med tillämpliga konventioner oavsett tidigare beslut. En registrering i SIS ska inte få innebära att den sökande fråntas sin rätt till sådan prövning.

4 Regeringens förslag

Regeringen föreslår i propositionen ändringar i lagen om Schengens informations-system och utlänningslagen. Ändringarna innebär bl.a. att bestämmelsen i lagen om Schengens informationssystem om användning av fotografier och fingeravtryck för att fastställa någons identitet ska ändras så att fotografier och fingeravtryck (s.k. biometriska uppgifter) som finns i SIS II inte enbart, som i dag, får användas för att fastställa någons identitet vid en träff i registret efter en sökning med hjälp av bokstäver, siffror, särskilda tecken eller skiljetecken. Vidare ska en utlänning vid en in- eller utresekontroll eller en inre utlänningskontroll vara skyldig att låta sig fotograferas och lämna fingeravtryck för att genom en sökning i SIS kunna identifieras om identiteten inte kan fastställas på annat sätt. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 28 december 2020.

5 Vänsterpartiets ställningstagande

Vänsterpartiet har tidigare motionerat om att biometriska data inte ensamma ska godtas som grund för identifiering i SIS II (mot. 2006/07:Ju217). Att använda biometriska data som ensam identifikationsgrund innebär en alltför hög risk för felaktig identifiering eller icke-identifiering. Om bara en halv procent blir felidentifierade är detta alldeles för många med tanke på de miljoner människor som registrerats i dessa databaser. Den centrala lagringen av biometriska data ökar även risken för otillåten användning av dessa databaser, manipulering av biometriska data av kriminella organisationer och möjliga identitetsstöld. De skäl som vi tidigare anfört mot användning av biometriska data för identifiering kvarstår.

Regeringens förslag i den nu aktuella propositionen kommer ytterligare att försämra möjligheterna för människor som är på flykt att söka skydd i Sverige. Vidare kommer förslagen att leda till ytterligare press på de personer som befinner sig i Sverige och utsätts för inre utlänningskontroller. Vänsterpartiet kan därför inte stå bakom regeringens förslag i någon del. Här nedan redogör vi för de olika delarna i propositionen.

5.1 Fotografier och fingeravtryck ska alltid få användas för att fastställa en persons identitet

Regeringen föreslår att bestämmelsen i lagen om Schengens informationssystem om användning av fotografier och fingeravtryck för att fastställa någons identitet ska ändras så att fotografier och fingeravtryck som finns i SIS II inte enbart, som i dag, får använ-

das för att fastställa någons identitet vid en träff i registret efter en sökning med hjälp av bokstäver, siffror, särskilda tecken eller skiljetecken (s.k. alfanumerisk träff).

I promemorian (Ds 2019:27) som ligger till grund för regeringens proposition anges att EU-bestämmelserna däremot bör tolkas på så vis att fotografier och fingeravtryck som huvudregel endast får användas i syfte att kontrollera en persons identitet efter en alfanumerisk träff, dvs. för att bekräfta en persons identitet. En sådan tolkning överensstämmer med hur regleringen ser ut i dag i lagen om Schengens informationssystem. Vänsterpartiet instämmer i promemorians bedömning. Regeringens förslag bör inte genomföras i denna del.

5.2 Skyldighet att låta sig fotograferas och lämna fingeravtryck

Regeringens förslag innebär att en utlänning vid en in- eller utresekontroll eller en inre utlänningskontroll ska vara skyldig att låta en polisman, en särskilt förordnad passkontrollant eller en tjänsteman vid Tullverket, Kustbevakningen eller Migrationsverket fotografera honom eller henne och ta hans eller hennes fingeravtryck för att genom en sökning i SIS identifiera utlänningen om identiteten inte kan fastställas på annat sätt.

Ärendet kompliceras av att SIS II-förordningen gäller som lag i Sverige och ändringarna i förordningen är direkt tillämpliga. Det innebär att Sverige måste genomföra nya bestämmelser om fotografering och fingeravtryck vid in- eller utresekontroll och vid inre utlänningskontroll. På grund av att Sverige redan är bundet av reglerna i SIS II-förordningen är det dessvärre inte praktiskt möjligt för Vänsterpartiet att yrka avslag på regeringens förslag i denna del. I denna motion har vi ändå valt att yrka avslag på propositionen i sin helhet. Vi yrkar även på att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag som tar sin utgångspunkt i promemorian (Ds 2019:27), som alltså innehåller delvis andra förslag än de regeringen valt att lägga fram.

Enligt promemorian (Ds 2019:27) innebär bestämmelserna i SIS II en möjlighet men inte en skyldighet för medlemsstaterna att införa ett rättsligt stöd för att kunna göra sökningar på fingeravtryck för att identifiera en person. Därför anser Vänsterpartiet att förslaget inte bör genomföras i denna del.

Riksdagen bör avslå regeringens proposition 2020/21:6. Detta bör riksdagen besluta.

Linda Westerlund Snecker (V)

Christina Høj Larsen (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Jessica Wetterling (V)